MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Limba și literatura română

Clasa a VIII-a

Florentina Sâmihăian
Sofia Dobra
Monica Halaszi
Anca Davidoiu-Roman
Horia Corcheș

art Klett

Cuprins

	Lectură	Interculturalitate/ Proiect
UNITATEA I Ce înseamnă prietenia? 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.4, 3.2, 3.4, 4.2, 4.3, 4.4	**L1.** Textul epic *Platanos* de Doina Ruști / **10** **L2.** Firul narativ. Planurile narațiunii / **15** **L3.** Naratorul și personajele / **17** **L4.** Structuri textuale combinate. Textul discontinuu / **20** **L5.** Semnificațiile textului / **22** **L6.** Noi pagini – alte idei *Narcis și Gură-de-Aur* (fragmente) de Hermann Hesse / **23**	**Proiect de grup:** Cărțile noastre / **25**
	Recapitulare și evaluare 46 – 48	
UNITATEA II Cum sunt ceilalți? 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.4, 3.1, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.4, 4.5, 5.1	**L1.** Textul dramatic *Take, Ianke și Cadâr* de Victor Ion Popa / **50** **L2.** Textul dramatic. Structuri textuale / **56** **L3.** Timpul, spațiul, acțiunea, personajele / **58** **L4.** Semnificațiile textului / **61** **L5.** Textul nonliterar. Cronica de spectacol *Omenescul personajelor* de Ștefan Popa / **63** **L6.** Noi pagini – alte idei *Nathan Înțeleptul* (fragmente) de Gotthold Ephraim Lessing / **66**	**L7.** Relații culturale constructive. Noi și ceilalți / **68**
	Recapitulare și evaluare 88 – 90	
UNITATEA III Unde găsim frumusețea? 1.1, 1.2, 1.3, 2.2, 2.3, 3.1, 3.3, 4.3, 4.4, 4.5, 5.2	**L1.** Textul liric. Frumusețea naturii: *Într-un lac* de Tudor Arghezi / **92** **L2.** Limbajul figurat. Aliterația / **94** **L3.** Semnificațiile textului / **95** **L4.** Textul liric. Frumusețea umană: *Izvorul nopții* de Lucian Blaga / **96** **L5.** Procedee artistice. Hiperbola / **98** **L6.** Semnificațiile textului / **100** **L7.** Textul liric. Frumusețea artei: *Controverse* de Nina Cassian / **101** **L8.** Semnificațiile textului / **103** **L9.** Compararea textelor sub aspectul conținutului și al structurii / **104** **L10.** Noi pagini – alte idei *O pasăre înaltă* de Dan Coman / **105**	**L11.** Valori culturale românești în lume / **107**
	Recapitulare și evaluare 122 – 124	
UNITATEA IV Ce este adevărul? 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.4, 3.2, 3.3, 4.1, 4.3, 4.4, 5.1	**L1.** Textul epic *Iapa lui Vodă* de Mihail Sadoveanu / **126** **L2.** Structuri textuale / **130** **L3.** Naratorii și personajele. Antiteza / **132** **L4.** Semnificațiile textului / **134** **L5.** Textul nonliterar. Textul multimodal. Reclama / **136** **L6.** Noi pagini – alte idei *Hainele cele noi ale împăratului* (fragmente) de Hans Christian Andersen / **138**	**Proiect de grup:** Reclama / **140**
	Recapitulare și evaluare 154 – 156	
UNITATEA V Încotro se îndreaptă lumea? 1.1, 1.2, 2.1, 2.3, 3.1, 3.4, 4.1, 4.2, 4.5, 5.2	**L1.** Textul epic *Fahrenheit 451* de Ray Bradbury / **158** **L2.** Textul epic de mare întindere / **164** **L3.** Structuri textuale / **166** **L4.** Personajele. Conflictul / **168** **L5.** Semnificațiile textului / **170** **L6.** Textul nonliterar (textul de opinie): *Când vei fi adult, e posibil să nu ai loc de muncă* după Yuval Noah Harari / **172** **L7.** Noi pagini – alte idei *Prima lecție de geometrie* (fragmente) de Ov. S. Crohmălniceanu / **174**	**L8.** Modele comportamentale în textele literaturii universale: *Prometeu înlănțuit* (fragment) de Eschil / **176**
	Recapitulare și evaluare 202 – 204	
Recapitulare finală	205 – 207	

Comunicare orală	Limbă română	Redactare
L7. Strategii de ascultare activă / **26**	**L8.** Categorii semantice (actualizare) / **28** **L9.** Derivarea. Compunerea (actualizare) / **31** **L10.** Conversiunea. Familia de cuvinte / **34** **L11.** Împrumuturile / **36** **L12.** Registrele limbii / **38** **L13.** Fonetica / **40**	**L14.** Etapele scrierii. Integrarea feedbackului / **42** **L15.** Importanța elementelor de grafică în prezentarea unui text scris / **44**
L8. Atitudini comunicative / **70**	**L9.** Construcțiile active. Construcțiile pasive cu verbul *a fi* / **72** **L10.** Predicatul (actualizare) / **74** **L11.** Construcțiile cu pronume reflexive / **76** **L12.** Construcțiile impersonale / **78** **L13.** Subiectul (actualizare) / **80** **L14.** Construcțiile incidente / **82** **L15.** Organizarea coerentă a textului: succesiunea ideilor, folosirea corectă a timpurilor verbale și a anaforelor / **84**	**L16.** Cronica de film. Redactarea de mână și computerizată. Etica redactării: originalitatea / **86**
L12. Textul argumentativ / **109**	**L13.** Fraza. Coordonarea / **111** **L14.** Fraza. Subordonarea. Elipsa / **113** **L15.** Atributul. Apoziția / **115** **L16.** Atributiva / **118**	**L17.** Tipare textuale de structurare a ideilor: comparație, analogie / **120**
L7. Comportamente nonverbale și paraverbale cu efect persuasiv / **141**	**L8.** Complementul direct / **143** **L9.** Completiva directă / **144** **L10.** Complementul indirect / **146** **L11.** Completiva indirectă / **147** **L12.** Complementul prepozițional / **149** **L13.** Completiva prepozițională / **150**	**L14.** Tipare textuale de structurare a ideilor: pro-contra / **152**
L9. Argumentare și persuasiune / **179**	**L10.** Circumstanțialul de loc / **181** **L11.** Circumstanțiala de loc / **182** **L12.** Circumstanțialul de timp / **184** **L13.** Circumstanțiala de timp / **185** **L14.** Circumstanțialul de mod / **187** **L15.** Circumstanțiala de mod / **188** **L16.** Circumstanțialul de cauză / **190** **L17.** Circumstanțiala de cauză / **191** **L18.** Circumstanțialul de scop / **193** **L19.** Circumstanțiala de scop / **194** **L20.** Construcții concesive / **196** **L21.** Construcții condiționale / **198**	**L22.** Modalități de exprimare a preferințelor și a opiniilor / **200**

U1 Ce înseamnă prietenia?

Lectură	Textul epic • Firul narativ • Planurile narațiunii • Naratorul și personajele • Structuri textuale combinate • Textul discontinuu
Comunicare orală	Strategii de ascultare activă
Limbă română	Categorii semantice • Derivarea. Compunerea • Conversiunea • Familia de cuvinte • Împrumuturile • Registrele limbii • Fonetica
Redactare	Etapele scrierii. Integrarea feedbackului • Importanța elementelor de grafică în prezentarea unui text scris
Recapitulare	
Evaluare	

Lecția 1. Textul epic

Pentru început

1 Completează enunțul: Dacă aș fi o plantă, aș vrea să fiu ..., pentru că ... .

2 Lucrați în grupe de 4 – 5 elevi.

a Citiți proverbele de mai jos și alegeți, pentru început, doar trei pe care le considerați cele mai apropiate de felul în care înțelegeți voi prietenia.

- „Prietenul la nevoie se cunoaște."
- „Ține lângă tine un prieten adevărat cu amândouă mâinile."
- „Prieten adevărat este cel care te sfătuiește de bine, iar nu cel care te laudă mereu."
- „Singurul mod de a avea prieten este să fii tu însuți un bun prieten."
- „Niciodată nu renunța la un prieten vechi pentru unul nou."
- „Cine caută un prieten fără defecte va rămâne singur."
- „Cine are un prieten bun nu mai are nevoie de oglindă."
- „În trei feluri se păstrează prietenul: onorează-l în prezență, laudă-l în absență și ajută-l la nevoie."

b Alegeți, dintre cele trei proverbe, unul singur, pe care-l considerați toți cel mai potrivit pentru definirea prieteniei. Prezentați apoi și celorlalte grupe opțiunea voastră și comparați alegerile făcute.

3 Ascultați textul dat în lectura model a profesorului.

Doina Ruști (n. 1957)

Prozatoare și scenaristă, este una dintre vocile importante ale literaturii actuale. Romanele sale (*Omulețul Roșu*, 2004; *Zogru*, 2006; *Fantoma din moară*, 2008; *Lizoanca la 11 ani*, 2009; *Mâța Vinerii*, 2017; *Homeric*, 2019) sunt apreciate pentru forța lor narativă, fiind traduse în numeroase limbi. A scris texte și pentru câteva volume de literatură pentru copii din seria *Cărțile mele*.

Platanos este un text inedit.

Text de bază

Platanos

de Doina Ruști

Am crezut inițial că făcea parte dintr-o familie sus-pusă, poate niște oameni distinși care se trăgeau din prinți străvechi ori măcar din cine știe ce înalți funcționari, genul de indivizi care călătoresc mult, locuiesc prin case mari, pline de cărți și de lucruri frumoase. Cei din familii de-astea îți sar în ochi, nu pentru că ar fi îmbrăcați mai luxos, ci pentru felul îngăduitor în care-ți vorbesc. Se uită la tine, zâmbind, gata să-ți intre în voie și, cu toate astea, te simți ca și cum ți s-a făcut o favoare. *El* era un astfel de tip, luminat de acea clemență[1] interioară, care te preface pe loc într-o pisică prinsă de ploaie.

În dimineața de aprilie, mi-l amintesc, stătea înfipt lângă chioșc[2], destul de înalt pentru vârsta lui, poate și din cauza sacoului, care-i ridica umerii.

— Ce faceți acolo, ne-a întrebat el, cu o voce încântătoare, nu cumva vorbiți despre *Bila de Aur*?

Într-un prim moment n-a răspuns nimeni. Eram derutați[3]. Înțeleseserăm la ce se referă, cu toate că nimănui nu-i trecuse prin minte să-i spună așa. Dincolo de râu se vedea, într-adevăr, o minge strălucitoare, era acolo de dinainte de venirea noastră, mare și tot atât de misterioasă cum e Luna. Nu cred că cineva își pusese prea multe întrebări despre ea. Era acolo și gata. Totuși, în dimineața cu pricina, remarcasem că acel glob își schimbase oarecum nuanța: acum bătea într-un auriu-violet, ca și cum cineva ar fi suflat peste el o boare subțire, de liliac.

— Au vopsit-o ieri, ne-a lămurit el, cu aceeași voce jovială[4], ca și cum era de la sine înțeles că toate mingile aurii pot fi vopsite.

O tăcere lungă și incomodă a crescut de la el până în creierul nostru. Și ce-am fi putut să spunem, când până atunci singurul lucru vopsit pe care-l văzuserăm era chioșcul. Cati îl vopsea periodic – fusese mov, apoi galben, iar de câteva săptămâni era alb.

Toți ochii stăteau pe noul venit, care mi se părea cea mai enigmatică ființă din câte văzusem, iar Vio rămăsese, cum se zice, cu gura căscată de uluire. Dar și ceilalți, mai ales fetele, se uitau la el cum nu mai priviseră pe nimeni, cu o admirație evidentă. Își dăduse seama, dar, în ciuda avantajului, nu era îngâmfat. Cred și eu: când ești popular îți dă mâna s-o faci pe modestul!

---

1 *clemență* (s.f.) – indulgență, îndurare; bunătate (a unui superior față de inferiorii săi).

2 *chioșc* (s.n.) – construcție (în formă de pavilion) așezată, de obicei, în parcuri sau grădini.

3 *derutat, -ă* (adj.) – încurcat, dezorientat.

4 *jovial, -ă* (adj.) – vesel, voios, glumeț.

Și avea și ceva, un fel de luminiță în ochi, care te făcea să-l iubești. Iar în momentul de uimire, care ne încălzise pe toți, ne-a spus cum îl cheamă.

— Platanos![1]

În mod normal am fi râs, nu doar că suna caraghios, dar, ca să zic așa, ieșeau din cuvintele sale un fel de pretenții, ceva țepos, ca o floare de plastic.

— Plātanos, a repetat el, cu accentul pe primul *a*!

Vocea îi suna acum mai prietenos, iar zâmbetele noastre s-au risipit.

— Este numele pe care mi l-am ales. Voi?

— Ce, noi? am mormăit eu.

— Ce nume v-ați luat?

Evident, nouă nu ne spusese nimeni că aveam dreptul să ne alegem un nume, doar nu veneam din cine știe ce familii de șmecheri, ca el! De altfel, nici nu-mi mai aminteam cum arată ai mei. Aveam patru ani când m-au luat de-acasă și, ca să fiu sincer, în momentul acesta am mai multe amintiri despre Cati decât despre mama. Prin urmare, habar n-am cine mi-a ales numele. Un singur lucru devenea cert: numele meu, care atâta vreme mi se păruse frumos, începea să sune aiurea. Sisinel[2]. Cum să mă prezint Sisinel, în fața unui tip care se recomandase Platanos?!

Continua să ne privească, încântat, de parcă el n-ar fi fost adus în tabără din aceleași motive ca noi. Voiam să-l pun cu botul pe labe, într-un fel voiam să-i arăt cine sunt.

— De cât timp te-au dat afară ai tăi?

Nu era afectat[3], așa că am mai turnat niște motorină pe foc:

— Vreau să zic: unde ai stat până acum?

— Pe lângă Bila de Aur.

Acum chiar că ne captase atenția. Niciunul dintre noi nu ieșise din tabără. Eram aici de la vârste mici și rareori se întâmplase să vedem pe altcineva în afară de îngrijitori și de Cati.

— Eram bine situat, s-a lăudat el, lângă o cafenea frecventată de lume bună. Vara e atât de aglomerat, încât poți să simți în nas aburii cafelei, mirosul de scorțișoară ori parfumurile femeilor. Pe timpul zilei se umple de elevi, care vin pentru înghețată și prăjituri.

Deși nu ne povestise mare lucru, în mintea noastră începuse să crească o prăjitură imensă, în multe trepte, acoperită cu ciocolată și asaltată[4] de elevi minusculi, zeci, sute de copii, care escaladau[5] treptele uriașei prăjituri.

— Iar seara, continuă el să povestească, cânta orchestra. Pe timp de vară abia apucam să-nchid ochii, uneori mă prindea dimineața! Și n-aveți idee ce gălăgie nebună e în oraș: mașini, sirene, scrâșnete și geamuri trântite. Însă pe mine cel mai tare mă enervau chicotelile de la ora 6, când, timp de jumătate de oră, nu le auzeam decât pe tipele care lucrează la Bila de Aur.

— Ce e Bila asta? am îndrăznit eu.

— Un mall.

Probabil că pe fețele noastre se vedea cât suntem de idioți.

— N-ați fost niciodată în oraș?

Ar mai fi vrut să spună ceva, dar, în loc să continue, și-a mângâiat primul nasture al sacoului. Cred că știa că, dacă a ajuns aici, n-o să mai vadă vreodată orașul. Ca și noi, și el se născuse *defect*.

*

[1] *platanos* (substantiv în limba greacă, însemnând „platan") – arbore exotic cu tulpina înaltă și groasă, având scoarță de culoare verzuie, cu coroană mare, bogat ramificată și cu frunze palmate, cultivat ca plantă ornamentală.

[2] *sisinel* (s.m.) – denumire populară pentru dediței, plantă erbacee cu flori albe.

[3] *afectat, -ă* (adj.) – mâhnit, întristat.

[4] *asaltat, -ă* (adj.) – 1. Care e atacat de forțe militare. 2. Care e copleșit cu cereri, cu rugăminți.

[5] *escalada* (vb.) – a urca, a se cățăra pe un obstacol.

Platanos știa lucruri neobișnuite și câteva săptămâni l-am ascultat înghețați de uimire. Nu îndrăzneam să-l întrerupem, iar noaptea, în loc să dormim, ne gândeam la ceea ce ne spusese. Dacă am fi putut, am fi trecut râul chiar atunci, dar niciunul dintre noi nu-și putea părăsi locul. Nici măcar Platanos, pe care Cati îl așezase lângă chioșc, considerându-l privilegiat[1] ori în tot cazul mai bun decât noi. Și eram de aceeași părere. Îmi doream să-l ascult, dacă s-ar fi putut ore în șir, mai ales să-i pun acele întrebări pe care nu îndrăzneam să le pun altcuiva.

Într-o dimineață, Cati a venit încărcată de dulciuri. De obicei aveam mâncarea noastră, un regim special, dar din când în când ne cumpăra ciocolată și mai ales niște prăjituri pufoase cu trei straturi de cremă. Cati era veselă.

— Bucurați-vă, ne-a anunțat ea, cred că asta este ultima oară când mai pupați dulciuri. În curând o să treceți în rândul adulților.

Nu știam ce înseamnă asta, dar glasul ei ne îndemna să ne bucurăm. Cati era o femeie fără ascunzișuri, puteai să ai încredere în cuvintele ei. Avea și-o mutricică simpatică, după standardele[2] mele de atunci.

Ne-a pus în față cutiile, mișcându-se greu, lipăind cu papucii pe aleea care ne despărțea de Platanos.

Eram trei băieți și două fete, aliniați de-a lungul aleii care ne despărțea de Platanos, fiecare în locul lui, pe care Cati ni-l alesese cu mult timp în urmă. Eu eram cel mai mic, iar Năsosu, din cealaltă parte a șirului, era cel mai vârstnic – împlinise deja 14 ani.

Un timp s-a auzit doar zgomotul linguriițelor. Apoi am văzut cartonașul. Era de un gri-alburiu, iar pe el se vedea ceva scris. Avuseserăm parte de un profesor care ne aducea uneori cărți și filme, pe care le descărcam pe tableta de școală. Tot ce știam era de la el. Dar cartonul rămas în urma lui Cati părea fără sens:

L - Ma - J: 7 - 22
Mi - V: 9 - 22
S: 9 - 24

Vio s-a entuziasmat prima, era întotdeauna plină de optimism, dar era și cea mai stranie dintre noi, din cauză că avea irisul ochilor foarte mic. Când o priveai prima oară, îți făcea impresia că se holbează la tine, plus că era plină de teorii:

— Ar putea fi o scrisoare codată.

Năsosu credea că este un fel de parolă, pe care Cati o folosea ca să poată plăti pe la magazine.

— Oh, nicidecum, a zis Platanos. E doar un *orar*.

Toți cinci ne uitam la el, așteptând explicațiile.

— Zici așa, ca să te rupi în figuri!

Năsosu era supărat, se vedea clar că nu-l plăcea pe Platanos, care continuă să explice, ca și cum Năsosu nici măcar n-ar fi existat.

— Probabil l-a luat din greșeală de la cofetărie. *Luni, marți și joi e deschis între orele 7 și 22*... Asta înseamnă.

Vorbea rar, foarte sigur pe el și întotdeauna gesticula discret[3] cu o singură mână, ducând uneori arătătorul la nas.

Năsosu a bufnit supărat, nu voia să-l aprobe, iar după obiceiul lui detestabil[4], a scuipat într-o parte. Dar Platanos a insistat:

— Știu sigur că e un orar. Era un magazin la parterul mallului, o ciocolaterie, iar pe ușă stătea agățat un orar exact cum e ăsta.

Mi-l imaginam, înalt, întinzând gâtul ca să vadă mai bine. Năsosu rânjea, iar câteva priviri își arătau neîncrederea.

— Orar! a exclamat Vio. Cuvântul ăsta nici nu există! L-ai inventat tu!

— E scris în dicționar, completă Platanos. Ce? Nici de *dicționar* n-ați auzit? A fost o perioadă, a zâmbit el, când m-au mutat în bibliotecă. Stăteam la intrare, lângă un *card reader*, și spuneam: *Bună ziua, vă rog să apropiați cardul!* Când se umplea sala, cineva îmi aducea o tabletă plină de cărți și putea să cadă tavanul pe mine, că nu mă mișcam. Citeam orice, dar mai ales romane: *Contele de Monte Cristo*, *Comoara din insulă*, *Singur pe lume*, *Mihail, câine de circ* și câte altele.

— Despre ce este vorba în ele? am îndrăznit eu.

Ochii lui Platanos străluceau. Era fericit că-l întrebasem.

— Ah! N-ai citit *Singur pe lume*? s-a mirat el. *Mais ça, c'est inacceptable!*[5] E cea mai frumoasă carte pe care am

---

1 *privilegiat, -ă* (adj.) – 1. favorizat; 2. (fig.) înzestrat de la natură cu un anumit talent.

2 *standard* (s.n.) – normă ce reglementează calitatea, caracteristicile, forma unui produs.

3 *discret,-ă* (adj.) – (despre oameni) care știe să păstreze o taină, un secret ce i s-a încredințat.

4 *detestabil, -ă* (adj.) – care produce o senzație dezagreabilă.

5 *Mais ça, c'est inacceptable!* (franceză) – Dar asta este de neconceput!

citit-o. Rémi, așa îl cheamă pe personaj, nu mai are pe nimeni și rătăcește pe străzi cu o maimuță pe care o cheamă Sufletel și cu un artist bătrân... E o carte despre prietenie extremă[1], despre bucuria incomparabilă pe care o simte un om când altcineva se apropie de sufletul lui. Nu pot să-ți povestesc, trebuie să citești neapărat!

*

Prietenie extremă! Câteva nopți mi-am imaginat cum străbat și eu străzile, cum intru în magazine, în biblioteci. Iar alături de mine, era mereu el, singurul lângă care mi-ar fi plăcut să trăiesc până la capătul vieții. Mai mult, nu o mai puteam suporta pe Vio care pălăvrăgea mult, Năsosu mi se părea necioplit, iar de ceilalți mă răcisem, deși multă vreme fuseseră singurii mei prieteni.

Când Cati a trecut să ne vadă, am anunțat-o că am o dorință.

— Aș vrea, i-am spus eu, să mă mut din locul acesta.

Cati mă privea nedumerită, cu fața ei de gogoașă.

— Unde să te muți? s-a mirat ea, locul ăsta e cel mai bun pentru tine. Cred că-ți dai seama că au fost luate toate măsurile ca să te simți bine.

Asta era culmea! Ea știa mai bine ca mine care-mi era locul! Mă cuprinsese indignarea[2] și probabil că mă roșisem până-n urechi. Totuși n-am îndrăznit să insist. Mai mult chiar, am schimbat vorba:

— Ai putea să-mi aduci o carte?

— Bineînțeles. Ce carte vrei?

— *Singur pe lume*.

— Să nu-mi spui că te simți singur! Uite – o ai aici pe Vio și pe ceilalți. Toți ați evoluat[3] foarte bine. Ca să nu mai vorbim de priveliște! Ce frumos se vede orașul și cât de lin curge râul!

Într-adevăr, nu mă puteam plânge. Îmi făcea bine să simt în nări curenții apei și căldurile mâlului.

Câteva zile mai târziu mi-a adus cartea. Citeam și, pe măsură ce curgea subiectul, după ce-l îndrăgisem pe Rémi și plânsesem odată cu el, l-am auzit pe Platanos:

— Ei? Cum ți se pare romanul?

— Sufletel mi se pare simpatic, am încercat eu.

— Asta-i tot ce-mi poți spune? Hai, *prietene*, poți mai mult!

Eram fâstâcit[4]. Mă numise pe mine, care tremuram lângă Vio, înfiorată de răsuflările râului, pe mine cel priponit în mocirlă, el, marele Platanos, mă numise *prietenul* lui.

Nu puteam să rămân indiferent, mi se părea nedemn să nu răspund cu aceeași monedă.

— Cati, i-am cerut eu supraveghetoarei noastre, vreau să mă mut lângă Platanos!

Femeia a făcut ochii mari, apoi a chicotit[5] puțintel.

— Lângă Platanos! Ce vezi tu pe lângă Platanos, mă rog? Uită-te bine!

În jurul lui, în afară de buruieni, nu se vedea nimeni. Chioșcul, aleea, iar pe marginea ei, bine înfipți în marginea râului, stăteam noi.

— Tocmai de aceea, că nu e nimeni, mută-mă lângă el!

Pe fața lui Cati se putea citi o totală dezaprobare. De fapt, toată lumea părea dezamăgită de mine.

— Doar nu vrei să ne părăsești, mi-a reproșat Vio, pentru neica-nimeni ăsta, de la oraș?! Nici măcar nu-l cunoști!

— Nu e bine, a repetat Cati. Crede-mă: locul tău e aici!

— Dacă nu mă muți lângă el, am insistat eu, nu mai vreau să mănânc și nici să vorbesc!

Vio a țâțâit[6] ușurel, iar Năsosu a scuipat într-o parte. Îmi părea rău de ei, dar în același timp observasem că Platanos era flatat[7].

— Dacă vii aici, mi-a promis el, o să-ți țin de urât pe vreme de ploaie.

Nimic nu era mai greu, în condiția noastră, decât atunci când începeau ploile, toamna. Muream de frig, dar Cati ne consola că abia astfel o să avem parte de o transformare rapidă.

— Dacă-l muți pe el, atunci va trebui să mă muți și pe mine, a spus Năsosu.

Dar spre surprinderea mea, Platanos s-a opus vehement[8].

*

Câteva zile, Cati a uitat de mine, pentru că lui Vio i-au amorțit mâinile. Vorbea rar, iar pielea ei prinsese o culoare de sfeclă. Știam că în curând avea să fie doar o plantă, înfiptă în mocirla de lângă râu.

---

1 *extrem, -ă* (adj.) – care ajunge la limita superioară, în cel mai înalt grad.

2 *indignare* (s.f.) – sentiment de revoltă, de mânie, provocat de o nedreptate, de o insultă.

3 *evolua* (vb.) – a trece printr-o serie de transformări spre o treaptă superioară.

4 *fâstâcit, -ă* (adj.) – intimidat.

5 *chicoti* (vb.) – a râde pe ascuns sau cu izbucniri.

6 *țâțâi* (vb.) – a scoate un sunet asemănător cu un „ț“ prelungit, care exprimă nemulțumire, dezaprobare.

7 *flatat, -ă* (adj.) – măgulit, încântat.

8 *vehement, -ă* (adj.) – violent, aprig.

Toți eram speriați. Năsosu și-a amintit cum rămăsese „lipit“ de bancă. Așa începuse calvarul[1], cu ani în urmă. Apoi cineva i-a convins pe ai lui să-l aducă în tabără. M-am gândit iarăși la câte ploi trecuseră peste mine, de când stăteam înfipt lângă râu.

A doua zi i-am cerut lui Cati cu insistență să mă mute lângă Platanos. Nu era chiar ușor. Deja aveam rădăcini, iar transformarea mea definitivă avea să se întâmple curând. Pe la gene îmi apăruseră muguri, iar mâinile mi se mișcau greu.

— Dar să știi că nu te mai poți întoarce, m-a avertizat ea. Fiecare are dreptul la o singură opțiune.

*

Mutarea mea s-a făcut cu multe precauții[2], iar în primele ore am pierdut legătura cu lumea. Eram ca și mort.

Când mi-am revenit am constatat că mă aflam lângă Platanos, iar această fericire nu se compara cu nimic. Foștii mei prieteni erau acum neînsemnați, capete răsărite în mâlul apei. Vio aproape se transformase: din părți îi răsăriseră două frunze înguste. Ceva mai departe, Năsosu intrase cu fața în mâl.

— Cum te simți? m-a întrebat Platanos, care acum mi se părea mai înalt.

Ore în șir l-am ascultat cu emoție, însă nu puteam să-l mai văd atât de bine ca înainte. Eram prea aproape de el, mi se părea chiar mai înalt, deasupra lumii în care trăiam.

Și apoi a început transformarea. A mea și a lui. Din umerii lui Platanos creșteau crengi groase, iar mie îmi mergea tot mai prost. În cele din urmă mi-au apărut frunze pe tot corpul, iar privirea mi s-a încețoșat. Vocea, altădată catifelată, a lui Platanos, se făcuse o șoaptă. Ori poate că auzul meu nu mai era la fel ca-naainte. Și pe urmă nu l-am mai auzit nici așa. El era acum falnic și sus, iar eu aproape că mă uscasem. Poate Cati avusese dreptate, la umbra pomilor falnici[3] nu cresc decât buruieni.

*

Apoi a venit primăvara. Râul aducea aburi calzi, iar câțiva fluturi începuseră să zboare pe lângă mine. Știam că în curând aveam să-nfloresc.

Într-o dimineață am auzit un glas nu departe de mine:

— N-arăți rău! Ești plin de flori albe!

Prin lumina cețoasă, zăream culorile dimprejur cu o plăcere imensă. Vocea, pe care n-o mai auzisem demult, era a lui Vio, iar nu departe de mine se înșirau ceilalți, vechii mei prieteni. În capătul rândului surâdea Năsosu – vorba vine că surâdea! Era doar o tufă bogată, care-și mișca frunzele în mod delicat.

— Credeai c-o să te lăsăm singur? a spus el. La ce crezi tu că sunt buni prietenii?

---

1 *calvar* (s.n.) – chin, suferință, încercare grea.

2 *precauție* (s.f.) – băgare de seamă, prudență.

3 *falnic, -ă* (adj.) – grandios, impunător, măreț.

Impresii după prima lectură

1 Notează primele tale impresii despre textul *Platanos*, completând enunțurile din cele patru cadrane:

Cel mai mult mi-a plăcut ...	**M-a surprins ...**
Personajul meu preferat din text este ...	**Textul mi-a amintit de ...**

2 Discutați în grupe de 4 – 5 elevi și alegeți proverbul de la începutul textului care se potrivește cel mai bine cu finalul textului.

3 Formulează o întrebare pentru autoare sau notează impresiile tale despre textul *Platanos* și trimite mesajul tău pe adresa editurii.

Lecția 2. Firul narativ. Planurile narațiunii

Explorare

1 Lucrați în grupe de 4 – 5 elevi. Selectați, din lista de mai jos, zece cuvinte-cheie ale textului epic *Platanos* de Doina Ruști. Confruntați apoi lista voastră cu selecția celorlalte grupe. Stabiliți, prin discuție, lista finală a cuvintelor-cheie.

• Platanos • dincolo de râu • toamnă • tabără • Vio • transformare • ființă enigmatică • defect • Năsosu • cafenea • Cati • bibliotecă • Sisinel • Bila de Aur • oraș • uimire • privilegiat • dulciuri • orar • mall • *Singur pe lume* • prietenie extremă • chioșc • dorință • primăvară • opțiune • frunze • rădăcini • adulți • ploi • alee • nume.

2 Așază în ordine cronologică acțiunile de mai jos.

- ☐ Sisinel îi cere lui Cati cartea *Singur pe lume*, despre care a aflat de la Platanos.
- ☐ În tabără apare un nou-venit, care-i impresionează pe toți.
- ☐ Sisinel este fascinat de Platanos și îi cere lui Cati să-l mute lângă acesta, dar Cati refuză.
- ☐ Atât Sisinel, cât și Platanos încep să se transforme, cei doi începând să comunice din ce în ce mai greu.
- ☐ Sosește primăvara și Sisinel înflorește. El își regăsește vechii prieteni, pe Vio și pe Năsosu.
- ☐ Cati le aduce prăjituri celor din tabără.
- ☐ Mutarea îi face rău lui Sisinel, dar încet-încet își revine și se bucură de compania lui Platanos.
- ☐ După ce Platanos îl numește pe Sisinel „prietenul" lui, acesta o roagă din nou pe Cati să-l mute lângă noul venit.
- ☐ Cati îl mută pe Sisinel lângă Platanos, avertizându-l că are dreptul la o singură opțiune și că nu se poate întoarce la locul lui.
- ☐ Platanos le povestește celor din tabără „lucruri neobișnuite" din lumea de dincolo de râu, stârnindu-le imaginația.

3 Rezumă oral textul, integrând cuvintele-cheie din lista obținută prin discuții cu toți colegii.

4 În text, există două secvențe retrospective, în care Platanos povestește despre locurile în care a trăit înainte de a veni în tabără. Identifică-le.

Repere

Într-un text epic, **firul narativ** poate cuprinde toate etapele acțiunii specifice unei narațiuni sau doar o parte a acestora. Unele texte încep direct cu intriga, cu momentul ce rupe echilibrul inițial și declanșează acțiunea, fără a include situația inițială, de exemplu. Alte texte schimbă ordinea etapelor acțiunii, încep cu situația finală și prezintă apoi desfășurarea evenimentelor anterioare.

Uneori, pe lângă firul narativ din prim-plan, textul epic poate include și episoade din trecut, retrospective, situate în planul secund al povestirii.

Aplicații

1 Autoarea a segmentat textul în șase părți, marcate fiecare printr-un asterisc. Propune un titlu pentru fiecare secvență și grupează apoi evenimentele de la exercițiul 2 din secțiunea *Explorare*, astfel încât să corespundă acestor secvențe ale textului.

2 Desenează, în caiet, un tabel asemănător celui alăturat. Notează în a doua coloană titlurile celor șase părți și în coloana a treia evenimentele de la exercițiul 2 ce corespund fiecărei secvențe.

3 Care dintre etapele acțiunii (situația inițială, desfășurarea acțiunii, situația finală) nu este prezentă în text?

Etapele acțiunii	Titlurile celor șase părți ale textului	Evenimentele corespunzătoare fiecărei părți
Situația inițială		
Desfășurarea acțiunii		
Situația finală		

4 Există un punct culminant în cadrul desfășurării acțiunii? Care este acesta?

5 Care sunt evenimentele pe care le asociezi cu creșterea acțiunii? Dar cele pe care le asociezi descreșterii acțiunii? Ai regăsit toate aceste etape în tabelul completat?

6 Ce personaje pot fi considerate „ajutoarele“, având un rol în găsirea unei rezolvări pentru problema lui Sisinel?

7 Recitește secvențele retrospective din text și precizează timpul modului indicativ la care sunt cele mai multe verbe. Observă și verbele din secvențele aflate în prim-planul narațiunii. Ce timp al modului indicativ predomină în acestea?

8 Acțiunea se petrece într-o „tabără“. Ce crezi că reprezintă „tabăra“?

9 În text sunt conturate două lumi paralele (sugerate și de fotografiile alăturate): cea situată în „tabără“ și lumea de „dincolo de râu“.

a În ce texte epice ai mai întâlnit două lumi, două tărâmuri?

b De ce crezi că plantele aflate în tabără nu au acces la lumea de „dincolo de râu“?

c Care este personajul care cunoaște ambele lumi și face legătura dintre ele?

d Alege una dintre variantele următoare și justifică-ți opțiunea, prin trimitere la text. Lumea de „dincolo de râu“ ar putea reprezenta:

- ☐ lumea celor sănătoși
- ☐ universul dulciurilor
- ☐ lumea cunoașterii
- ☐ lumea plăcerilor
- ☐ lumea oamenilor
- ☐ lumea necunoscută, misterul

10 Lucrați în perechi. Într-un tabel asemănător celui de mai jos, notați elementele de decor ce apar în tabără și cele ce apar în orașul de dincolo de râu.

Elementele decorului din tabără	Elementele decorului din oraș

11 Recitește tabelul de la exercițiul 2 și notează anotimpul în care se petrece fiecare acțiune.

12 Cât durează acțiunea? Integrează în răspunsul tău citate din text care fac referire la diferitele anotimpuri în care se desfășoară întâmplările.

13 Asociază fiecărui anotimp o stare a plantelor. Indică un citat din text care să justifice asocierea făcută.

vara	renaștere
toamna	suferință
iarna	bucurie
primăvara	hibernare

Provocări

Lucrați în grupe de câte 4 – 5 elevi. Realizați o bandă desenată în care să surprindeți evenimentele importante ale acțiunii, în ordine cronologică. Aveți o săptămână la dispoziție. Expuneți benzile voastre desenate într-un „tur al galeriei“.

Lecția 3. Naratorul și personajele

Explorare

1 Cine narează întâmplările în textul epic *Platanos* de Doina Ruști?

2 La ce persoană a verbului sunt relatate întâmplările?

3 Ai știut încă de la începutul textului că naratorul este o plantă sau ai descoperit pe parcurs identitatea acestuia? Ce ai crezut inițial despre narator? Cine ai crezut că este?

4 Precizează ce alt rol deține naratorul în text.

5 Cine sunt celelalte personaje? Ce plante crezi că sunt Vio și Năsosu?

6 Unde trăiesc aceste trei plante?

7 Confruntă răspunsul tău cu precizările autoarei:

„Naratorul a fost în mintea mea un dedițel alb. M-am gândit la plante care trăiesc pe lângă apă. Vio e viorea de baltă, iar Năsosu e crin sau stânjenel de baltă, care crește în pâlcuri, pe marginea apei. Dar toate aceste plante, inclusiv dedițelul de baltă, se pot adapta și pe pământ mai pietros."

8 Lucrați în perechi. Asociați fiecare imagine de mai jos cu unul dintre cele patru personaje: Platanos, Sisinel, Vio și Năsosu. Justificați-vă opțiunea.

a

b

c

d

9 Cine este Cati? Ce rol are ea în viața plantelor din „tabără"?

10 Lucrați în perechi. Notați trăsăturile fizice și morale ale lui Cati, având în vedere fiecare fragment reprodus mai jos.

„Într-o dimineață, Cati a venit încărcată de dulciuri. De obicei aveam mâncarea noastră, un regim special, dar din când în când ne cumpăra ciocolată și mai ales niște prăjituri pufoase cu trei straturi de cremă. Cati era veselă."

„Cati mă privea nedumerită, cu fața ei de gogoașă.
— Unde să te muți? s-a mirat ea, locul acesta e cel mai bun pentru tine. Cred că-ți dai seama că au fost luate toate măsurile ca să te simți bine."

„Femeia a făcut ochii mari, apoi a chicotit puțintel.
— Lângă Platanos! Ce vezi tu pe lângă Platanos, mă rog? Uită-te bine! [...]
— Dar să știi că nu te mai poți întoarce, m-a avertizat ea. Fiecare are dreptul la o singură opțiune."

„Cati era o femeie fără ascunzișuri, puteai să ai încredere în cuvintele ei. Avea și-o mutricică simpatică, după standardele mele de atunci."

11 Precizează diferențele de vârstă între cele trei plante: Sisinel, Vio și Năsosu, pe baza detaliilor din text.

12 Ce vârstă crezi că are Platanos?

13 Alcătuiți cinci grupe. Fiecare grupă va selecta din text pasajele referitoare la unul dintre cele cinci personaje: Platanos, Sisinel, Vio, Năsosu și Cati. Realizați, pe baza pasajelor selectate, o fișă de identitate a fiecărui personaj, asemănătoare celei de mai jos. La mijloc, puteți desena personajul respectiv.

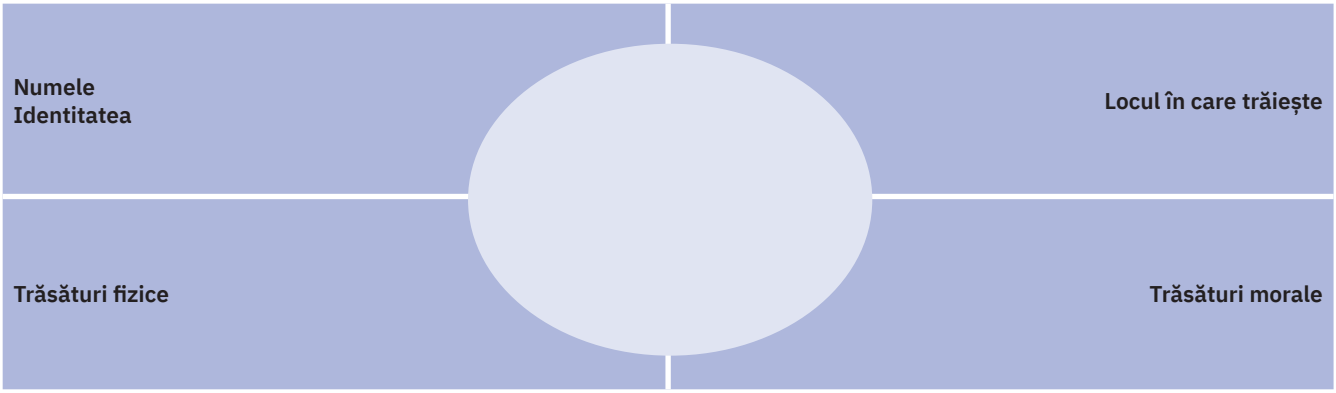

14 Prin ce se deosebește Platanos de cele trei plante? Te poți referi la numele personajelor, la experiențele lor și la limbajul folosit de fiecare.

15 Selectează citate din text prin care să justifici fascinația pe care Platanos o exercită asupra lui Sisinel.

Repere

Naratorul este vocea anonimă sau personajul care relatează întâmplările și este imaginat de autor.

Naratorul povestește la persoana I, singular, când relatează întâmplările din perspectiva sa. El își asumă astfel atât rolul de narator, cât și pe cel de personaj.

Naratorul povestește la persoana a III-a când vorbește despre alții, părând că știe totul despre întâmplările relatate, despre gândurile, intențiile și sentimentele personajelor. Un astfel de narator se numește narator omniscient.

Naratorul poate povesti la persoana a III-a fără să știe mai mult decât personajele, prezentând întâmplările fără să realizeze legături între ele și fără să ofere interpretări. În acest caz, perspectiva este asemănătoare unei camere de filmat care surprinde diverse secvențe din realitate.

Personajele pot fi ființe (oameni sau animale), plante sau obiecte care participă la acțiunile dintr-un text narativ. Acestea sunt construcții imaginare, existând doar în lumea ficțiunii, în text. Uneori, personajele pot reprezenta o alegorie, alcătuită dintr-o înșiruire de metafore, comparații sau personificări și substituind un concept abstract.

Aplicații

1 Personajele care au în text identitatea unor plante sunt personificate. Precizează care sunt trăsăturile umane ale fiecărui personaj-plantă.

2 Prin felul în care se comportă, cu cine pot fi asemănate personajele-plante din textul epic *Platanos*?

3 Ce reprezintă „transformarea“ prin care trec plantele din tabără? Dacă ar fi să transpui acest fenomen în plan uman, la ce crezi că s-ar referi el? Poți alege dintre următoarele variante:

a inițierea unui conflict cu cei din jur;

b maturizarea;

c adaptarea la un nou mediu.

4 Lucrați în perechi. Realizați o hartă a personajului Sisinel, pentru a evidenția relațiile pe care le are cu

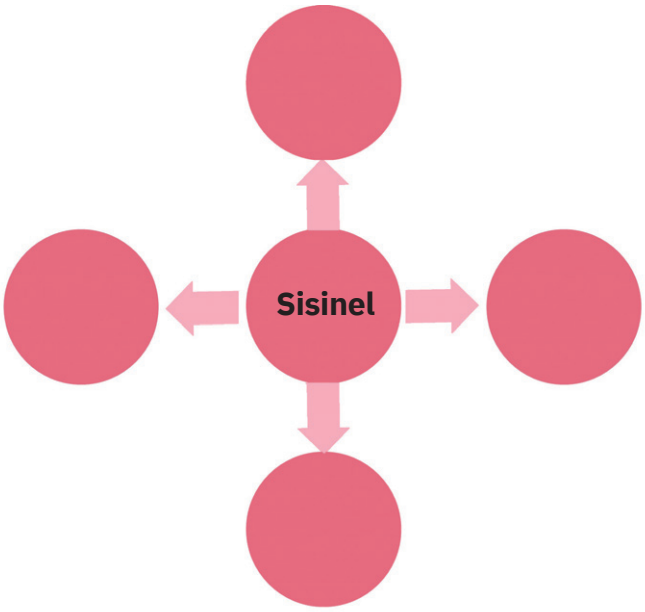

celelalte personaje. Puteți folosi o schemă asemănătoare celei date. Pe săgeți puteți nota comportamentele și atitudinile lui Sisinel față de ceilalți.

5 Ce crezi că înseamnă faptul că toate plantele din text sunt „defecte"?

6 Imaginează-ți ce ar spune un copil venit din lumea „de dincolo de râu" despre plantele din „tabără". Scrie o pagină de jurnal din perspectiva acestui copil. Schimbă caietul cu colegul tău de bancă și discutați pe marginea celor scrise.

7 Cum crezi că îl vede Platanos pe Sisinel? Realizează o scurtă descriere a naratorului din perspectiva lui Platanos.

8 Lucrați în grupe de 4 – 5 elevi. Fiecare grupă își va alege o perspectivă din care va analiza personajul: un botanist, un psiholog, un lingvist sau directorul unei tabere de copii. Discutați despre cum i-ar caracteriza fiecare pe Platanos și pe Sisinel. Realizați postere cu cele patru perspective și puneți-le într-un „tur al galeriei". Oferiți explicații colegilor despre ce ați notat pe posterul vostru. Puteți avea în vedere sugestiile de mai jos.

- Botanistul va descrie cele două plante din punctul de vedere al alcătuirii și al aspectului lor, al locurilor în care trăiesc, al evoluției acestora.
- Psihologul va prezenta comportamentul, motivațiile și reacțiile celor două personaje.
- Lingvistul va face precizări referitoare la limbajul personajelor.
- Directorul de tabără va prezenta cele două personaje din perspectiva problemelor pe care i le creează.

9 În aceleași grupe, citiți descrierea viorelei de baltă din coloana alăturată, reprodusă de pe un site pentru remedii naturiste, care este realizată sub forma unui horoscop floral.

a Numiți un semn zodiacal pe care îl puteți asocia cu descrierea din horoscopul floral a viorelei de baltă.

b Comparați trăsăturile prezentate aici cu trăsăturile personajului Vio.

c Realizați o descriere de tip horoscop floral pentru dediței și stânjenel, valorificând trăsăturile personajelor-plante din textul Doinei Ruști.

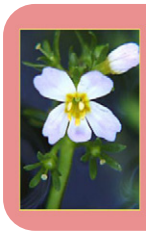

VIOREAUA DE BALTĂ

Persoane calme, aparent mândre sau distante, dar care, de fapt, au nevoie de un spațiu personal și nu suportă ca alții să se amestece în viața lor. Când au probleme, preferă să se descurce singure. Nu simt nevoia de consolare și nu solicită ajutorul.

10 Alege și rezolvă una dintre sarcinile următoare:

a Descrie-l pe Sisinel din perspectiva lui Vio sau a lui Năsosu.

b Descrie-l pe Platanos din perspectiva lui Vio sau a lui Năsosu.

11 Formulează punctul tău de vedere privitor la Sisinel, evidențiind ce ți-a plăcut și ce nu ți-a plăcut la el, prin raportare la propriile valori.

Un farmacist și recuzita lui de plante vindecătoare, într-o gravură de secol XVIII, de Martin Engelbrecht

Provocări

Realizați, în grupe de câte patru elevi, un joc de rol, în care să interpreteze fiecare unul dintre cele patru personaje (Sisinel, Platanos, Vio și Năsosu). Într-un dialog ce respectă regulile unei conversații civilizate, discutați deschis despre voi, spunându-vă părerea despre ceilalți și reacționând la felul în care vă percep aceștia.

Portofoliu

Realizează, la alegere, caracterizarea lui Sisinel sau a lui Platanos, încercând să integrezi cât mai multe dintre aspectele abordate în exercițiile anterioare.